

Літовка О. П. Тьюторство як професійно-педагогічна позиція майбутнього вчителя / О. П. Літовка // Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти : матеріали регіон. наук.-практ. конф. – Стаханов : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – С. 202 – 208.

Літовка О.П.

ТЮТОРСТВО ЯК ПРОФЕСІЙНО – ПЕДАГОГІЧНА ПОЗИЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

***Анотація.** У статті висвітлено значення та основні положення тьюторства як педагогічної позиції, яка пов'язана зі спеціальним чином організованою системою освіти.*

***Ключові слова:** тьютор, тьюторство, педагогічна позиція.*

У сучасній системі освіти відбувається трансформація основного призначення професії вчителя. Якщо раніше вона зводилася до передачі узагальненого соціального досвіду учням, то сьогодні педагог повинен виконувати функції путівника по освітнім траєкторіями і гаранта виконання умов для індивідуального розвитку кожного учня. Освітня система постійно звертається до цінностей, потреб та інтересів особистості, що зумовлює актуальність вивчення діяльності вчителя в аспекті удосконалення його професійної компетентності, в результаті чого і спостерігається перехід від керівництва до більш результативної позиції - тьюторства.

Позиції підтримки учнів в навчальному процесі найбільш відповідає тьюторство. Слово «tutor» означає «домашній вчитель, репетитор, наставник» (школа); «керівник групи студентів», «молодший викладач вузу» (англійський університет), «опікун» (юриспруденція).

Проблема підготовки педагогів до супроводу навчальної діяльності учнів широко висвітлена в працях класиків педагогіки П.Блонського, П. Бунакова, В.Водовозова, Н. Пирогова, Д. Семенова, К. Ушинського, І. Яковлева і ін.

У свою чергу, формуванню професійно важливих якостей майбутнього вчителя присвячені дослідження Є. Бондаревської, Г. Григор'єва, Л. Гур'є, С. Дружилова, В. Каташева, М. Кларіна, І. Колеснікової, Н. Кузьміної, Б. Ломова, В. Максимова, А. Маркової,

Є. Мухачева, Т. Петрової, Н. Щуркової і ін.

Сутність тьюторської діяльності, функції педагога, що здійснює тьюторський супровід учнів, розглядалися в роботах Н. Борисової, В. Давидова, С. Дудчик, Т. Ковальової, А. Тубельського, П. Осипова, Т. Сурніної, Д. Ельконіна і ін.

Широке коло питань наукового обґрунтування теорії і практики педагогічної підтримки учнів в сучасному освітньому просторі висвітлюються в працях зарубіжних психологів і педагогів: Е. Берна, Р. Бернса, У. Глассера, Р. Манна, Д. Мертенса, Т. Орджо, З. Фрейда, К. Юнга і ін.

Разом з тим у педагогічній теорії проблема підготовки майбутніх педагогів до реалізації функцій тьютора залишається недостатньо розробленою.

Таким чином, метою статті є уточнення поняття «тьютор»; визначення сутності і функціонального змісту діяльності майбутнього вчителя, який виступатиме з позиції тьютора.

Задля реалізації поставленої мети і завдань при підготовці статті використані методи вивчення літератури і теоретичного аналізу інформації.

Поняття «тьюторство», «тьюторський супровід» не є новими для сучасної освіти. Тьюторство як оригінальна філософія освіти та провідний спосіб організації освітньої системи бере початок у середньовічних європейських університетах XII - XIV століть. У якості особливої педагогічної позиції, а потім і посади, воно оформлюється у найвідоміших найдавніших університетах - містах Великобританії: спочатку в Оксфорді, трохи пізніше - в Кембриджі [1, с. 12].

Тьютор (в умовах школи) - це той, хто організовує умови для конструювання і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня.

Тьюторство в сучасній освіті - це педагогічна позиція, яка пов'язана зі спеціальним чином організованою системою освіти. «Навчальний процес, режим і характер занять вибудовуються і складаються, виходячи з пізнавальних інтересів, нахилів, здібностей, особливостей сприйняття учнів. Рушійні сили в ньому - це педагог - тьютор і його підопічні. Тьютор супроводжує учня в його опануванні способами нової діяльності» [2, с. 23]. Сенс тьюторства полягає в подоланні антропологічного дефіциту в освіті. Цей дефіцит створює брак «особистої присутності» людини в освіті, брак особистого й

освітнього сенсу, брак відповідальності людини за свою освіту.

Тьютор - не тільки організатор навчання, але ще й індивідуальний тренер. Певну кількість годин в день він зобов'язаний перебувати в зазначеній йому аудиторії (класі) і приймати учнів для індивідуальної бесіди, особистої консультації. Саме так невстигаючі учні можуть з'ясувати для себе те, що не зрозуміли на уроці або в бібліотеці. Тьютор зобов'язаний стежити за навчальними успіхами школярів.

Як вчитель, що веде навчальний процес, тьютор повинен: проводити індивідуальні (ввідне (вступне) і підсумкове (заключне)) заняття з учнями; забезпечувати правильне та ефективне використання відповідного навчально - методичного супроводу навчального предмету (навчально - практичні посібники, аудіо - та відеоматеріали, мультимедіаресурси і ін.).

Як консультант тьютор: проводить групові консультаційні заняття; індивідуально консультує школярів у разі потреби з різних питань; допомагає дітям старшої ланки в їх професійному самовизначенні.

Як організатор (менеджер) навчального процесу тьютор: складає індивідуальний графік навчального процесу (заняття, консультації) за навчальним предметом, за яким він працює з класом; організовує проведення групових (комунікативних) занять; здійснює поточну атестацію навчальних досягнень школярів (проміжні тести, підсумковий іспит) [3, с. 17 - 18].

Найбільшою мірою функції тьюторів в системі освіти виконують педагоги вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти, що історично зумовлено. Але у зв'язку з динамічним процесом індивідуалізації освіти позиція тьютора стала актуальною для всіх сфер освіти: дошкільної, шкільної, професійної, вищої, післядипломної, дистанційної.

Це дає підстави наголошувати на необхідності навчання тьюторському мистецтву педагогічного супроводу студентів – майбутніх учителів ще на етапі фахової підготовки, оскільки така позиція дасть їм змогу розширити коло своїх професійних, творчих та організаторських можливостей, підвищуватиме педагогічну ініціативу і стане підґрунтям для раціонального використання робочого часу самого вчителя і навчального навантаження учнів.

Цікаво, що зростаюча необхідність введення позиції тьютора,

або розподіл цієї позиції на інших фахівців в якості додаткової тьюторської компетенції в сучасній школі все частіше зумовлює тенденцію перекладання тьюторських функцій на класних керівників.

Крім того, особливий інтерес тьюторство викликає в інклюзивній освіті - освіті дітей, що знаходяться в соціально несприятливих умовах, а також - в педагогічній роботі з обдарованими дітьми.

На відміну від шкіл, що роблять ставку на традиційне навчання, в інклюзивній освіті виникає природна потреба у створенні різноманітних форм навчання, що враховують унікальні можливості дітей, що в даному випадку проявляється яскравіше, ніж у «звичайних» школах. Так само і у випадку з обдарованими дітьми. Адже що таке обдаровані діти? Це діти, у яких розвинена потужна чутливість до певної сфери. Якщо дитина обдарована математично, навряд чи вона буде сидіти в одній єдиній математичній формі. Їй потрібно багато різного відразу, вона швидко біжить за матеріалом і за формами навчання, вирішує різні типи завдань. І все це різноманіття необхідно створити, проявити і підтримати.

Не менш актуальним тьюторство є і для випускників дитячих будинків. Їм вкрай важливо показати різноманіття форм і можливостей власного розвитку, інакше на наступному кроці життя може їх просто поглинути, і вони абсолютно не будуть до цього готові.

Отже, тьюторство є затребуваною позицією у різних типах закладів шкільної освіти.

Варто зауважити, що тьютору властиві як традиційні функції вчителя, так і нові, пов'язані з принципово зміненими умовами організації навчального процесу. Виконання професійних завдань тьютора передбачає передусім реалізацію таких функцій:

- консультанта, що виявляється в інформуванні, наданні порад, інформаційній підтримці;
- менеджера, яка реалізується в керівництві та мотивації дітей, консультаціях та комунікаціях із ними;
- фасилітатора, що виражається в налагодженні та підтримці інформаційних зв'язків і взаємодії між дітьми та іншими учасниками системи освіти, у врегулюванні різних проблем, розв'язанні конфліктів, адаптації школярів до нових форм навчання [4, с. 52].

Таким чином, тьюторство передбачає формування у вчителя творчих компетентностей, готовності до перенавчання, уміння навчатися протягом усього життя, вибирати і оновлювати професійний шлях.

Перевага тьюторської системи полягає в головному - якості освіти. Не вчитель, а учні повинні бути в курсі останніх досягнень науки і техніки [5, с. 14]. Вчитель лише роз'яснює базові категорії предмета і допомагає сформувати наукову картину світу з даної дисципліни. Домашні завдання змушують учня йти в бібліотеку і читати новітні матеріали по темі, розумні статті, різні точки зору, розглядати неординарні ідеї. При самостійному читанні передової літератури дані засвоюються набагато краще, ніж їх освітять в галасливій та неуважній аудиторії вчитель. Але для більш ефективного засвоєння бібліотечних знань треба побудувати таку потужну систему контролю, що учневі нікуди буде подітися, як тільки вчитися. Тим більше, що форм і методів активного навчання дуже багато, вистачає і засобів контролю знань.

Аналіз наукової літератури показав, що вчитель в ролі тьютора організовує ефективне вивчення предмета, проводить семінари і консультації дітей, перевіряє і коментує їх письмові роботи.

Завдання тьютора:

- стежити за ходом навчання школярів;
- забезпечити зворотній зв'язок по виконаних завданнях, проводити групові тьюторіали;
- консультувати і підтримувати учнів;
- підтримувати в учнів постійну зацікавленість у навчанні;
- надати учням можливість зв'язуватися з тьютором за допомогою телефону, пошти, електронної пошти.

Але, не зважаючи на очевидні переваги тьюторської позиції вчителя у школі, з огляду на індивідуальні вікові і психологічні особливості учнів, постійно її дотримуватись не варто, оскільки на етапі шкільного навчання до учнів потрібен більш скуппульозний підхід, рівномірне чергування позицій тьютора і педагога – керівника з боку вчителя. Для учнів наряду з педагогічною підтримкою все ж важливий контроль, але не тоталітарний, без акцентів авторитаризму, тому педагогам, а також, студентам – майбутнім вчителям, обов'язково слід, наряду з традиційними принципами навчання,

розвивати індивідуальні можливості і здібності учнів в умовах особистісно - орієнтованої освіти.

Підсумовуючи сказане, зауважимо, що тьюторство - це культура, яка формувалася в історії паралельно культурі викладання і навчання, а тьютор – це, перш за все, наставник, посередник, людина, яка вчить самостійно вирішувати навчальні проблеми (переводити їх у задачі).

Тьютор в педагогічній діяльності займає позицію супровідника процесу освоєння нових знань і нової діяльності; це людина, яка підтримує процес самоосвіти і індивідуального розвитку учнів.

У сучасній системі освіти актуальним питанням, перш за все, є не стільки особистість педагога, який офіційно працює на посаді тьютора, скільки особистість педагога, що володіє тьюторськими компетенціями, тобто володіє технологіями тьюторського супроводу. Тому, на сьогоднішній день головним завданням системи педагогічної освіти є надання допомоги майбутнім вчителям і працюючим спеціалістам у формуванні нової професійної ролі, в освоєнні ними технологій тьюторського супроводу та впровадженні цих технологій в практику роботи освітніх установ.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на більш детальне вивчення феномена тьюторства як позиції педагога в системі освіти, а також - на узагальнення і розробку комплексу методів і прийомів навчання тьюторству майбутніх вчителів в процесі фахової підготовки.

Література

1. Тьюторская система обучения : Опыт реализации в мировой практике / [авт. текста М.В. Ходосевич]. - Новосибирск: Изд-во Новосиб. гос. пед. ун-та, 1997. - 17с. **2. Колосова Е. Б.** Тьютор как новая педагогическая профессия / Колосова, Елена Борисовна ; Е. Б. Колосова. - Москва : Чистые пруды, 2008. - 32 с. **3. Ходосевич М. В.** Тьюторская система обучения : опыт реализации в мировой практике / М. В. Ходосевич; авт.-сост. М. В. Ходосевич ; науч. ред. А. Ж. Жафяров ; Новосиб. гос. пед. ун-т, НИИ прикладной дидактики. - Новосибирск : НГПУ, 1997. - 19 с. - Библиогр.: 168 с. **4. Беспалова Г. М.** Тьюторское сопровождение: организационные формы и образовательные эффекты / Г. М. Беспалова // Директор школы. - 2007. - № 7. - 84 с. **5. Челнокова Е. А.** Тьюторская деятельность педагога в условиях профильного

обучения: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Челнокова, Елена Александровна; Е. А. Челнокова; науч. рук. С. М. Маркова; Волжский гос. инж.-пед. ун-т, Нижегородский гос. пед. ун-т. - Нижний Новгород : ВГИПУ, 2010. - 22 с.: табл., схемы, граф. - Общая педагогика, история педагогики и образования. - Библиогр.: 25 с.